

Н. Бабкова

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОФІЛЮ НА БАЗІ ФАКУЛЬТЕТУ
ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ О. ПОТЕБНІ**

N. Babkova

**THE TRAINING OF LIBRARY PROFILE SPECIALISTS AT THE FACULTY
OF POLITICAL EDUCATION OF THE O. POTEBNIA KHARKIV INSTITUTE
OF PUBLIC EDUCATION**

Підготовка до двох ювілейних дат: 95-річчя ХДАК та 100-річчя запровадження вищої освіти бібліотечного спрямування актуалізує питання про історичні витоки згаданих вище знаменних подій. Незважаючи на існування значного пласту історіографічних напрацювань, присвячених становленню вищої бібліотечної освіти в Харкові та Україні, ще й досі існують лакуни, які потребують дослідження та заповнення. Віднайдення й опрацювання нових архівних документів сприяють цьому процесу.

В історіографічних працях неодноразово зазначалося, що факультет політосвіти Харківського інституту народної освіти імені О. Потебні було відкрито рішенням Раднаркому УРСР № 471/394 від 17 вересня 1925 р. Але цьому процесу, починаючи з 1921 р., передувала жвава дискусія як на сторінках періодичних видань, так і у владних кабінетах. Лише після погодження з Вищою радою народного господарства, Народним комісаріатом внутрішніх справ, Народним комісаріатом охорони здоров'я, Народним комісаріатом Робітничо-селянської інспекції та Народним комісаріатом праці УРСР Наркомосвіти прийняв постанову від 12 вересня 1925 р. № 29981 «Про утворення факультету політосвіти при Харківському інституті народної освіти», на основі якої й було затверджено офіційне рішення найвищого органу виконавчої влади в УРСР. Протягом 10–12 жовтня 1925 р. відбулися вступні іспити кандидатів, і 20 жовтня 151 студент розпочав навчання. За попередньо затвердженим навчальним планом здобувачі вищої освіти мали вчитися 3 роки, здобути ґрунтовні знання як із соціально-економічних, так і з профільних дисциплін. Передбачалося функціонування 2 відділів: міського та сільського і 4 секцій: шкільно-курсової, книжково-бібліотечної, художньої пропаганди та екскурсійно-виставочно-музейної. Але, як продемонстрував аналіз доступних архівних документів, від останніх двох керівництво ХІНО відмовилося за браком висококваліфікованих вузькопрофільних спеціалістів. З 1927 р. факультет політичної освіти перейшов на 4-річний термін навчання і підготовку за формою роботи: шкільно-курсовою та бібліотечною. Навчальним планом цей поділ на практичну підготовку затверджувався на 3 курсі і вступав у силу саме в 1927/1928 навчальному році. Тому протягом 1925–1929 р. на дві секції факультету політичної освіти загалом вступило близько 450 абітурієнтів. Викладання в 90 % відбувалося українською мовою, російською — лише за дозволом Наркомосу й за відсутності україномовного викладача.

Протягом практичної підготовки здобувачі вищої освіти бібліотечного спрямування мали набути навичок з комунікації, графічної грамотності та мистецтва. Володіння цими компетенціями сприяло вчасному отриманню диплома з кваліфікацією бібліотекар, організатор бібліотечної роботи: інспектор з бібліотечної роботи і завідувач бібліотекою. Керівником бібліотечної секції з 1 серпня 1927 р.

було призначено Л. Р. Когана (директора Одеської державної наукової бібліотеки, згодом кандидата філологічних наук). Після його від'їзду, з 14 вересня 1928 р. секцію очолила Н. Я. Фрідьева (знаний бібліотекознавець, завідувач кабінету бібліотекознавства нинішньої Національної парламентської бібліотеки України, згодом кандидат педагогічних наук і фундатор бібліотечної освіти в ХДА). Крім того, для підсилення підготовки з бібліотечних дисциплін до ХІНО було запрошено і Д. Н. Ігудесман, яка викладала бібліотекознавство і займалася вивченням проблем профілізації бібліотек.

Теоретична підготовка майбутніх фахівців бібліотечної справи полягала у вивченні на 3 курсі таких дисциплін: історія бібліотеки та книги; система та становлення бібліотечного будівництва в УСРР та РСФРР; методика бібліотечної справи (пропаганда книги, зміст форми та методи роботи з читачем, вивчення читача, керівництво читачем); бібліотечна техніка та наукова організація праці в ній, елементи техніки. На 4 курсі здобувачі освоювали методику бібліотечної справи; біброботу з дітьми та підлітками; пересувну роботу бібліотек; бібліографію та вивчення книги; бібліографічні огляди літератури (суспільствознавство, природознавство, прикладні науки, художня література, дитяча література); комплектування книги; книжково-газетне виробництво; позабібліотечні форми поширення книги. Після прослуховування теоретичної інформації здобуті знання закріплювалися практичною роботою в останньому триместрі.

За науковим підходом, увесь навчальний план здобувачів бібліотечної секції факультету політосвіти ХІНО поділявся на цикл книгознавства та бібліотекознавства: У першому, книгознавчому циклі, студенти вивчали особливості книгодрукування, книгоописування, книгорозповсюдження, книговикористання, історію книги. Другий, бібліотекознавчий цикл, поділявся на декілька пластів, що були присвячені різним проблемам функціонування бібліотек:

1. Побудова бібліотечного помешкання та його утримання.
2. Обробка книги в бібліотеці (класифікація, каталогізація, інвентар, розстановка).
3. Обслуговування читача в бібліотеці (абонемент, читальня, довідкова робота, пересувна робота, книгоношество).
4. Облік роботи в бібліотеці (статистика, звітність).
5. Принципи комплектування.
6. Пропаганда книги, її види й форма. Бібліотечна суспільність.
7. Керування читанням (рекомендація індивідуальна, гуртки, самостійна робота, робота з газетою, керування дитячим читанням).
8. Методика роботи над книгою.
9. Вивчення читача.
10. Палітурна справа.
11. Професійні питання.

Практичне закріплення здобутих теоретичних знань відбувалося під час практики, що відбувалась наприкінці грудня-січня. Заняття в галузі книгознавства проходили через екскурсії до друкарень, видавництв, книжкових магазинів. Метою практики було ознайомлення з усіма елементами книги, з процесом друкування книги та газети, з бібліографічними довідниками та підручниками з різних галузей знань, видавничими каталогами, бібліографічними відділами різних журналів,

словників, ознайомлення з основами видавничої справи і кон'юктурою книжкового ринку (вивчення планів видавництва, засобів калькуляції і принципів тиражу), з апаратом та способом розповсюдження книг (книжний склад, магазин, кіоск, ларьок, букіністи, книгоноші). У галузі бібліографії практичні заняття мали більш самостійний характер і полягали в аналізі рекомендованих каталогів, складанні типових списків за темами, підборі книг для певної мети, для індивідуального читача або певних груп читачів. Завданням бібліотекознавчої практики було спостереження за роботою бібліотек різних типів (державних, наукових, міських, центральних, міських, районних, профспілкових, клубних, рухомих, сільських), самостійне проведення різних операцій та моментів бібліотечної політосвітньої й технічної роботи, проведення різних операцій в окремих бібліотеках, проведення дослідницької роботи (вивчення інтересів читачів та вивчення книги), проведення спеціальних графічних робіт (бібліотечний почерк, складання таблиць, діаграм, статистичних завдань, картограм, плакатів).

Поєднання ґрунтовних теоретичних знань та значного практичного досвіду сприяло набуттю здобувачами бібліотечної секції факультету політичної освіти ХІНО широких і професійних компетенцій, які випускники могли застосовувати і розвивати в різних напрямках бібліотечної діяльності. І перший випуск кваліфікованих бібліотекарів 1929 р. засвідчив, наскільки ця професія була затребувана не лише в містах, а й у селах України. Тому розширення й поглиблення бібліотечної освіти, з реорганізацією факультету політичної освіти Харківського інституту народної освіти імені О. Потебні в окремий вищий навчальний заклад, набуло нових масштабів й привело до появи спеціалізованих кафедр і факультетів, що готували вузькопрофільних спеціалістів. І ХДАК є славетним носієм традицій своїх попередників у сфері вищої бібліотечної освіти.

О. Осієвська

КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ СИНОДАЛЬНОГО ПЕРІОДУ

О. Osievska

CLASSIFICATION OF DOCUMENTS OF THE KYIV METROPOLE OF THE SYNODAL PERIOD

Класифікація архівних документів у будь-яких наукових дослідженнях перелідує передовсім дві мети — теоретичну та практичну. Теоретична мета пов'язана головню із необхідністю систематизації наукових знань, а практична — з можливістю оптимального використання архівних документів при проведенні наукових досліджень, при пошуку джерел, формуванні фондів або при зберіганні документів.

З огляду на сучасні українські процеси, пов'язані із трансформацією усіх сфер суспільного життя, особливого значення набуває інтерес до церковних структур. Адже вони впливають на суспільні відносини. І особливо роль серед усього їх різноманіття відіграє Київська митрополія. Проте, станом на початок ХХІ століття, існують дві структури з такою назвою, що є частиною ПЦУ та УПЦ. З'ясування ж багатьох сучасних історичних реалій пов'язане з їхнім минулим, що базується на існуванні Київської митрополії у т. зв. Синодальний період.